

Vyhliadky Mjanmarska – rok po vojenskom prevrate***Myanmar's Prospects One Year after the Coup*****JUDr. PhDr. Lilla Garayová, PhD.,****Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva****Ústav medzinárodného a európskeho práva****Anotácia**

Uplynul celý rok, odkedy sa Mjanmarsko opäť dostalo pod vojenskú vládu. Od prevratu 1. februára 2021 priťahuje chudobou postihnutá krajina juhovýchodnej Ázie pozornosť medzinárodných médií, ale z nesprávnych dôvodov. Krajina so 60 miliónmi obyvateľov rôznorodých etník je naďalej svedkom verejných protestov proti junte, protivojenských operácií, ktoré nútia státisíce dedičanov opustiť svoje miesta a žiť v provizórnych prístreškoch s maloletými deťmi, pričom majú najrôznejšie ťažkosti od hladu cez choroby až po nedostatok bezpečia. Od prevratu uplynul rok, čo nám dáva príležitosť na bilancovanie. V nasledujúcej analýze sa o to pokúsime, pričom budeme venovať osobitnú pozornosť vývoju vnútornej bezpečnostnej situácie, hospodárskym dôsledkom zložitej krízy a medzinárodnému rozmeru vojenského riadenia.

Annotation

It has been over a year since Myanmar came under military rule. Since the coup of 2021, the poverty-stricken Southeast Asian country has attracted international media attention, but for all the wrong reasons. The country of over 60 million people of diverse ethnicities continues to witness public protests against the junta, anti-military operations that force hundreds of thousands of villagers to flee their places and live in makeshift shelters with their young children, experiencing all sorts of hardships from hunger to disease to lack of security. A year has passed since the coup, which gives us an opportunity to reflect. In the following study, we will attempt to do so, paying particular attention to the evolution of the internal security situation, the economic consequences of the complex crisis and the international dimension of military governance.

Kľúčové slová

Mjanmarsko, prevrat, humanitárna katastrofa, ľudské práva, politický systém

Keywords

Myanmar, coup, humanitarian disaster, human rights, political system

Úvod

Úsvit 1. februára 2021 znamenal koniec jednej politickej éry v živote Mjanmarskej zväzovej republiky, keď Tatmadaw, ozbrojené sily tejto juhovýchodnej ázijskej krajiny pod vedením hlavného veliteľa Min Aun Hlainga, zatkli vedúcich predstaviteľov strany Národná liga za demokraciu, ktorá zvíťazila vo voľbách 8. novembra 2020, spolu s poradkyňou ministra zahraničných vecí Aun San Su Ťij a prezidentom

Vin Myintom, ktorí sa pripravovali na vytvorenie vlády. Zároveň v ten istý deň zablokovala vytvorenie parlamentu s odvolaním sa na volebný podvod, ktorý interpretovala ako pokus o násilné prevzatie moci bez riadneho procesu. Po znefunkčnení zákonodarnej a výkonnej moci prevzalo vedenie Tatmadaw kontrolu nad tou časťou krajiny, nad ktorou mala centrálna vláda kontrolu. Od štátneho prevratu uplynul rok, čo nám dáva dostatočný priestor na bilancovanie. Cieľom tejto štúdie je vyhodnotiť uplynulý rok a uvažovať o možnostiach budúcnosti krajín, pričom venujeme osobitnú pozornosť vývoju vnútornej bezpečnostnej situácie, hospodárskym dôsledkom zložitej krízy a medzinárodnemu rozmeru vojenského riadenia.

I. Vojenský prevrat

Začiatkom roka 2021 Mjanmarská federatívna republika už desať rokov žila v polocivilnom a polovojenskom politickom systéme, ktorý bol vytvorený z rozhodnutia vojenskej junty, ktorá v krajine vládla.^[1] Cieľom bolo vrátiť mjanmarskú legislatívu a správu vecí verejných na ústavné základy, zväčšiť priestor pre zahraničnú politiku krajiny a zlepšiť jej rozvojové vyhliadky, pričom sa obmedzila schopnosť civilných strán efektívne vládnuť. Na dosiahnutie tohto cieľa bolo veľmi dôležité zabezpečiť priamu legislatívnu a vládnu prítomnosť ozbrojených síl (na národnej a miestnej úrovni) prostredníctvom ústavy. V dôsledku toho sa mjanmarský politický systém mohol od začiatku považovať za hybridný režim s odlišným vojenským a civilným segmentom, pričom zúčastnené strany si v zásade uvedomovali hranice toho, čo by druhá strana mohla tolerovať. Napriek tomu bol jedným zo základných kameňov obdobia po zmene režimu na prelome rokov 2010 a 2011 pokus civilných strán o zrušenie politických funkcií Tatmadaw, t. j. rozšírenie vlastných právomocí a uskutočnenie sľubovanej demokratizácie, ale nedosiahli žiadne výsledky.

Parlamentné voľby v roku 2015 znamenali míľnik vo vnútropolitickom rozuzlení, keď Národná liga za demokraciu, vedúca sila demokratického boja v Mjanmarsku od začiatku 90. rokov, a jej ikonická líderka Aun Schan Su Ťij dosiahli drvivé víťazstvo a vytvorili prvú vládu v krajine, ktorá nezastupovala vojenskú elitu.^[2] Päťročný vládny cyklus bol pre Mjanmarsko turbulentným obdobím. Počiatkový optimizmus, ktorý na Západe vyvolal nástup Aun Schan Su Ťij do vedenia krajiny, vystriedalo v lete 2017 sklamanie z jej správania počas rohinskej krízy.

Potvrdila sa aj stará téza, že proti geografii nemožno politizovať. Pre novú mjanmarskú vládu bola napriek všetkým sympatiám Západu kľúčová podpora susednej Číny. Návšteva Aun Schan Su Ťij v hlavnom meste východoázijskej veľmoci v júni 2015, keď bola ešte opozičnou líderkou, ale už kandidátkou na intelektuálne vedenie budúcej vlády, bola senzačná a prijal ju samotný prezident Si Ťin-pching.^[3] V auguste 2016 sa jej podarilo zopakovať svoju návštevu Pekingu z predchádzajúceho roka z pozície vládnej funkcie.^[4] Vo svete súperenia medzi USA a Čínou preto nebolo realistické očakávať, že demokratizácia v Mjanmarsku prinesie strategickú zmenu v rovnováhe síl v juhovýchodnej Ázii. Po auguste 2017 krajine nezostávalo nič iné, ako ďalej posilňovať svoje väzby s Áziou a zamerať sa na ASEAN a svojich vonkajších partnerov.

Rok 2020, okrem toho, že bol volebným rokom, už priniesol mjanmarskej spoločnosti vážne vnútorné krízy. Hospodárske problémy boli čoraz citeľnejšie a zhoršili sa vplyvom epidémie koronavírusu. Vo štvrtom štvrtroku 2020 bol HDP už o 10% nižší ako v rovnakom období predchádzajúceho roka.^[5]

Okrem toho je Mjanmarsko po Východnom Timore a Kambodži treťou najchudobnejšou krajinou juhovýchodnej Ázie. Zastavilo sa nielen dobíhanie bohatších štátov regiónu, ale aj postupný pokles chudoby v spoločnosti, ktorý bol charakteristický pre tento región.^[6]

Napriek strate vonkajšej prestíže a hospodárskym problémom sa Národná liga naďalej tešila veľmi silnej podpore obyvateľstva. Rozhodujúcim faktorom v tomto smere mohla byť schopnosť strany udržať si v existujúcom politickom rámci imidž jedinej skutočne účinnej a odhodlanej sily pre demokratické zmeny a jej ochota pokračovať v práci na úplnej civilizácii mjanmarskej politiky, t. j. na odstránení prítomnosti armády v zákonodarnom zbore a vláde. Keď sa blížili všeobecné parlamentné voľby 8. novembra 2020, armáda mohla dúfať v dobrý výsledok svojej patronátnej strany, Federálnej strany solidarity a rozvoja (USDP), ale výsledky im nedali za pravdu. USDP dokonca stratila štyroch členov svojho bývalého parlamentného zastúpenia, zatiaľ čo Liga nielenže nevykazovala žiadne známky regresie, ale dokonca zvýšila počet členov svojej parlamentnej skupiny o troch.^[7]

Samozrejme, výsledky z roku 2020 sú len ilustráciou rozloženia síl podľa straníckych preferencií obyvateľstva a takéto zloženie zákonodarného zboru sa vzhľadom na známe okolnosti nemohlo dosiahnuť. Ukazuje však aj to, že politická sila, ktorú preferovala armáda, bola v porovnaní s Ligou v nevýhode, ktorú nebolo možné podstatne znížiť spochybnením výsledkov niektorých sporných volebných obvodov. To však samo o sebe automaticky neohrozilo prežitie ústavných ustanovení v prospech ozbrojených síl, keďže mjanmarskú ústavu nemožno zmeniť bez podpory aspoň časti vojenskej časti zákonodarného zboru a ozbrojené sily sa mohli spoľahnúť na zástupcov USDP.

Nedávne drvivé víťazstvo Ligy síce automaticky nepriblížilo novelu ústavy, ale verejnosť jasne podporila odstránenie Tatmadaw zo zákonodarnej a výkonnej moci v dohľadnej budúcnosti. Armáda navyše čoraz menej tolerovala akékoľvek pokusy Ligy o organizáciu v tomto smere. V skutočnosti boli obvinenia z volebných pochybení zámienkou na násilné odstránenie vlády.

Hoci vojenská elita a vodcovia Národnej ligy dlho verejne prejavovali ochotu spolupracovať, udalosti z februára 2021 jasne ukázali, že to bola len šaráda. Do februára 2021 sa kompromisy, ktoré viedli k zmene režimu v rokoch 2010/11, vytratili. Vstup Aun Schan Su Ťij do vlády, najznámejšej kritičky vojenskej diktatúry, nepriniesol mjanmarskému štátu dostatočný ekonomický ani zahraničnopolitický prínos na to, aby sa oplatilo pokračovať v tlaku na ňu. A jej vzťahy orientované na východ si nevyžadujú bojovníka za demokraciu uznávaného na Západe.

Okrem toho nastúpila generácia vojenských predstaviteľov o 20 rokov mladších ako vojenská junta z rokov 1988 – 2011, ktorí nechceli byť ďalej marginalizovaní vo verejnom živote krajiny, (čo by samozrejme mohlo viesť k zníženiu ich finančných zdrojov alebo v dlhodobejšom horizonte k ich prípadnej zodpovednosti za svoje minulé činy). Je veľmi pravdepodobné, že za štátnym prevratom z 1. februára boli aj osobné motívy. Zahraniční korešpondenti radi spomínali obchodné záležitosti detí hlavného veliteľa alebo jeho osobné obavy z možného odchodu do dôchodku. Toto všetko boli zväčša špekulatívne dohady, ale bolo jasné, že Min Aung Hlaing mal vo svojich krokoch podporu svojich kolegov vodcov, takže vyvodzovať záver, že prevzatie moci bolo výlučne v jeho vlastnom záujme, by bolo príliš zjednodušené.

Tento krok Tatmadaw nepochybne prekvapil medzinárodnú verejnosť a podľa všetkého aj príslušných mjanmarských civilných politikov. Nikto ich, samozrejme, nemohol brániť, pretože Aun Schan Su Ťij a jej okolie neboli pod kontrolou žiadnych významných ozbrojených síl ani bezpečnostných zložiek. Mjanmarská polícia a celý bezpečnostný aparát boli pod kontrolou generálneho štábu ozbrojených síl (niekedy priamo, v iných prípadoch prostredníctvom zriadenia sprostredkovateľských inštitúcií), čo potvrdzovala aj ústava krajiny.^[8] V tejto situácii boli skutočne dôležité dve otázky: aké sú strednodobé ciele ozbrojených síl, keď je krajina opäť pod ich priamou kontrolou, a ako bude spoločnosť reagovať na to, čo sa stalo? V prvom prípade môžeme mať určité predstavy, ktoré vychádzajú z precedensov nedávnej mjanmarskej histórie, ale aj z prvých krokov vojenského vedenia.

V priebehu dvoch týždňov vznikajúci ľudový odpor, na miestnej úrovni známy ako hnutie občianskej neposlušnosti, nadobudol vážne rozmery. Prvým impulzom boli demonštrácie zástupcov organizovaných profesijných skupín (lekárov, učiteľov, pracovníkov v doprave, železničiarov atď.), ku ktorým sa rýchlo pridali masy ľudí z iných odvetví hospodárstva. Dokonca aj v administratívnom hlavnom meste Najpjido sa konali masové demonštrácie proti prevzatí moci. Už predchádzajúce voľby ukázali, že Národná liga za demokraciu tu má silnú voličskú základňu, rovnako ako v iných okresoch centrálneho regiónu s bamárskou väčšinou. Najpjido sa však stalo symbolickým divadlom vojny. Po niekoľkých týždňoch bola mjanmarská administratíva takmer paralyzovaná po tom, čo sa k hnutiu neposlušnosti pripojilo viac ako 40% z takmer milióna štátnych zamestnancov.^[9] Odhaduje sa tiež, že medzi lekármi bola oveľa vyššia účasť, a to približne 90%. Tatmadaw na ich akcie reagovala paralyzovaním internetu a telekomunikácií v snahe zabrániť organizovaniu a koordinácii ďalších a ďalších demonštrácií.

Okrem masového zatýkania vojenská elita využívala aj protidemonštrácie a otvorené ozbrojené násilie. V prvých dňoch, keď sa objavili správy o presune niekoľkých policajtov a niektorých vojakov, sa dbalo na výber osvedčenej skupiny ozbrojeného personálu v priamom kontakte s demonštrantami. Takto sa vojenské jednotky, ktoré sa predtým podieľali na operáciách proti Rohingom, dostali na „frontovú líniu“ v Mandalaji, ktorá bola na jar považovaná za najnebezpečnejšiu.^[10]

V prvých dňoch Tatmadaw hovorila o ročnom prechodnom období, na konci ktorého sa uskutočnia nové voľby, ktoré budú vraj teraz čisté a povedú k vytvoreniu legitímnej vlády. Min Aung Hlaing a jeho kolegovia zriadili 2. februára Radu pre riadenie štátu ako inštitúciu prechodného riadenia, ktorá napriek neutrálne znejúcemu názvu bola v skutočnosti ďalšou vojenskou juntou, vrátane šéfov rôznych zložiek ozbrojených síl. Postupne sa k nim však pridávali civilisti, samozrejme, s dôkladným ohľadom na ich lojalitu k cieľom Tatmadaw.

Prvého augusta 2021 výkonný výbor Rady pre riadenie štátu vytvoril dočasnú vládu na čele s Min Aung Hlaingom, ktorý bol vymenovaný za predsedu vlády. Zachoval si aj funkciu predsedu Rady pre riadenie štátu, takže pri vytvorení dočasnej vlády nedošlo k rozdeleniu moci, ale len k snahe o konsolidáciu vlády. Potvrdilo to aj vyhlásenie predsedu vlády pri príležitosti jeho nového mandátu, že výnimočný stav bude predĺžený o ďalšie dva roky, takže sľúbené voľby sa budú konať najskôr v roku 2023. Súčasne s formovaním najvyšších orgánov sa junta snažila čo najskôr nahradiť vedúcich predstaviteľov súdnictva, regionálnej správy a byrokracie, ktorí sa v jej očiach stali nespoľahlivými, ľuďmi ochotnými spolupracovať. Bolo jasné, že nová vláda neustúpi.

II. Vnútorne výzvy režimu

Napriek tomu, že armáda sa dôsledne drží svojho príbehu o volebných podvodoch, (ktorému nikto vo svete neverí), volebné víťazstvo zvrhutej vlády svedčí o vnútornej podpore, ktorá sa najčastejšie prejavuje v čase vážnej krízy a pri hľadaní východiska. V Mjanmarsku sa ukázalo, že to netrvá tak dlho, ako by sa dalo očakávať na základe historických paralel s inými štátmi.

Niektorí z civilných politikov zvolených za poslancov v roku 2020 vytvorili 5. februára výbor, ktorý mal prevziať úlohu exilového zákonodarného zboru Mjanmarska. Tešili sa sympatiám západných vlád a čoskoro vzbudili pozornosť, ktorá presahovala ich skutočné možnosti. Výbor 16. apríla oznámil vytvorenie vlády národnej jednoty, na čele ktorej stojí zadržaný exprezident Vin Myint a Aun Schan Su Ťij – samozrejme, symbolicky.

Oveľa väčší krátkodobý vplyv na vývoj vnútorného konfliktu ako tieňová vláda mala skutočnosť, že súbežne s nastolením vojenskej vlády hrozilo rozšírenie odporu v radoch spoločnosti, čo viedlo k zintenzívneniu občianskej vojnovnej opozície, ktorá bola v krajine dobre známa. Mjanmarsko bolo od získania nezávislosti v roku 1948 v podstate krajinou zmietanou občianskou vojnou, v ktorej sa ozbrojený odpor voči ústrednej vláde organizoval podľa ideologických alebo etnických línií s dlhšími a kratšími prestávkami. Po „zcivilizovaní“ vojenskej diktatúry v roku 2011 začiatok vnútorného mierového procesu poskytol nádej, že väčšina etnických ozbrojených skupín bude akceptovať územnú jednotu Mjanmarska a vzdá sa ozbrojeného boja výmenou za politické pozície a skutočné autonómne funkcie v rámci federálnej štruktúry. Panglongská konferencia, ktorá dobre rezonuje s historickými pocitmi Mjanmarska, je názov série rozhovorov medzi ústrednou vládou a zástupcami menšín, čo viedlo k podpísaniu dohody o prímerí s 10 povstaleckými organizáciami v roku 2015.^[11]

Národnostné skupiny mali k vojenskému prevzatiu moci odlišný postoj. Zatiaľ čo mnohí čakali, niektoré militantné frakcie sa otvorene postavili na stranu civilného hnutia. Ako ozbrojené krídlo vlády národnej jednoty vytvorili začiatkom mája 2021 ľudové obranné sily. Problémom ozbrojeného odporu civilných síl bolo od začiatku to, že ich niekoľko tisíc aktivistov nemohlo samo o sebe konkurovať bojujúcej Tatmadaw, a preto potrebovali podporu etnických ozbrojených skupín.

Spomedzi signatárov celoštátnej dohody o prímerí sa zaviazali bojovať na strane vlády národnej jednoty aj Karenský národný zväz a Národný front Qin, ale medzi ich spojencov patrí aj Qachinská armáda nezávislosti, ktorá nebola súčasťou zmierenia. Hoci etnické ozbrojené skupiny majú v súčasnosti zásadný význam v boji proti silám junty, veľkou otázkou pre budúcnosť Mjanmarska je, čo budú žiadať na oplátku za svoju podporu. V kontexte prehlbujúcej sa občianskej vojny je to samozrejme druhoradé. Vojensky definovateľným cieľom je prinútiť Tatmadaw k boju na viacerých frontoch a postupne ju rozložiť. V súčasnosti má junta lepšiu organizáciu a rozsiahlejší vojenský aparát, ale na niektorých územiach krajiny sa už prejavujú slabé známky únavy.^[12]

Nemalo by sa však zabúdať, že vzťahy medzi etnickými skupinami nie sú bezproblémové a ich spolupráca nie je efektívna, čo vytvára priestor pre rozdeľovaciu taktiku, ktorú Tatmadaw samozrejme využíva vždy, keď je to možné. Pokiaľ ide o samotný ozbrojený boj, výsledok krízy sa zdá byť stále veľmi pochybný. Iným, ale nemenej zarážajúcim problémom bolo, že od prvého dňa výnimočného stavu sa v podstate zastavilo zisťovanie prebiehajúcej epidémie koronavírusu a poskytovanie údajov o

pacientoch.^[13] Počas leta sa podarilo doplniť niektoré chýbajúce údaje, ale celkovo stále nie sú k dispozícii spoľahlivé informácie o dôsledkoch kolapsu zdravotnej starostlivosti a kontroly chorôb, pokiaľ ide o šírenie choroby a vývoj počtu úmrtí. Samozrejme, keď sa pouličné nepokoje zmenili na ozbrojené zrážky, hrozbu koronavírusu do veľkej miery zatienili iné faktory.

Medzitým sa do dôležitej fázy dostala aj roztržka s politickými oponentmi. Aun Schan Su Ťij sa 24. mája po prvý raz postavila pred súd, ktorý ju pôvodne súdil v dvoch bodoch obžaloby. Jeden bol za obchádzanie pravidiel vývozu a dovozu (vlastnenie niekoľkých vysielaciek) a druhý za porušenie opatrení na zvládanie katastrof tým, že nabádala ľudí, aby sa zhromaždili počas pandémie. Za to jej hrozilo len niekoľko rokov väzenia, ale čoskoro sa k prvým obvineniam pridali nové, ktoré mohli zvýšiť celkový trest na viac ako 100 rokov.^[14] Cudzincom a jej priaznivcom doma sa obvinenia zdali byť ľahkovážne a neseriózne. Ich úlohou však nebolo získať uznanie pre režim, ktorého rozhodnutia boli v očiach veľkej časti svetových vlád automaticky nelegitímne (a armáda to vedela), ale využiť vnútroštátne právo na to, aby sa jej súdnymi – a teda formálne ústavnými – prostriedkami zabránilo v ďalšom pôsobení vo vláde, a ak to bolo možné, aby sa zabezpečilo jej odstránenie z verejného života.

Ďalším problémom bolo, že po vojenskom prevrate sa mjanmarské hospodárstvo v podstate zrútilo a verejné služby čelili vážnym anomáliám. Pokles HDP zaznamenaný v roku 2020 pokračoval aj v roku 2021, pričom na jeseň sa predpokladala recesia vo výške približne 18%.^[15] V dôsledku toho zaniklo zhruba 1 milión pracovných miest a počet chudobných ľudí sa oproti roku 2019 viac ako zdvojnásobil. Zvýšila sa najmä cena palmového oleja a ďalších olejových výrobkov (od januára do mája o 38%), ale výrazne vzrástla aj cena ryže (o 9%).^[16] Rast cien základných potravín bol, samozrejme, súčasťou celosvetového trendu a nezačal sa vo februári 2021, ale problémy s dopravou v núdzových situáciách a štrajky robotníkov ešte viac znížili dodávky, čo viedlo k prudkému zvýšeniu cien. V ekonomickom výhľade ASEAN na rok 2022 sa v prípade Mjanmarska stále očakáva rast HDP len o 2,1%, ktorá je v rebríčku na poslednom mieste.^[17]

III. Vonkajšie hodnotenie vojenského prevratu

Vojenský prevrat v Mjanmarsku zmietol vládu, ktorá mala silnú vnútornú podporu, ale zlý vonkajší imidž. Najmä genocídne akcie proti rohinskej menšine v Arakane v lete 2017 podkopali autoritu vlády a osobne Aun Schan Su Ťij. Nobelovu cenu mieru, ktorú jej udelili v roku 1991, mnohí považovali za chybné rozhodnutie vzhľadom na jej ľahostajnosť k osudu Rohingov.

Za udalosti v roku 2017 nesie zodpovednosť najmä elita Tatmadaw. Hoci nikto otvorene nepodporil kroky Min Aung Hlainga, dalo sa očakávať, že sa nájdu pragmatickí partneri, ktorí uvidia príležitosť v zmene zahraničnopolitickej situácie v krajine. Spomedzi nich boli Čínska ľudová republika a Ruská federácia takmer jasnými kandidátmi, keď vojenská junta hľadala medzinárodné záchytné body. Obe mocnosti tvrdili, že to, čo sa stalo, je vnútornou záležitosťou suverénnej krajiny, a zabránili Bezpečnostnej rade OSN zaujať stanovisko k vojenskému prevratu.^[18]

Námestník ruského ministra obrany Alexander Fomin sa 26. marca 2021 stal prvým zahraničným hodnostárom, ktorý od februárového prevratu navštívil krajinu v rámci oficiálnej návštevy.^[19] Podarilo sa mu získať medailu od junty a potvrdiť záväzok Moskvy voči Mjanmarsku ako spoľahlivému

strategickému partnerovi v regióne juhovýchodnej Ázie, pričom zároveň považoval vojenský prevrat za vnútornú záležitosť slobodného národa. Fomin tak zaujal najvýhodnejšiu pozíciu z hľadiska strategického smerovania Ruska. Moskva nie je v juhovýchodnej Ázii veľmi silným hráčom, preto využije každú príležitosť, aby aspoň popri niektorých svojich amerických a čínskych konkurentoch presadila svoje hospodárske záujmy. Zároveň víta každý vývoj, ktorý je v rozpore so strategickými záujmami USA. Rusko je tradične druhým najväčším zdrojom dovozu vojenského vybavenia do Mjanmarska a nezmenilo sa to ani v priebehu jeho otvárania sa Západu. Do roku 2021 mala Moskva od Mjanmarska objednávky na systémy protivzdušnej obrany Pancir, prieskumné drony Orlan a radarové zariadenia a nebol dôvod, aby sa ich dodávke bránila.

V júni uskutočnil veľvyslanec Čínskej ľudovej republiky v Naipyidaw Chen Hai oficiálnu zoznamovaciu návštevu u Min Aung Hlainga, ktorého čínska strana v oficiálnej správe po prvýkrát označila za vodcu Mjanmarska. Peking dovtedy vo svojej otvorenej komunikácii označoval maršala ako vrchného veliteľa a zmena označenia viedla mnohých k záveru, že Čína akceptovala vládu vojenskej junty ako trvalú realitu.^[20] Pre diktátora je to určite veľký diplomatický úspech, ale výhody pre Čínu nie sú jasné. V každom prípade môže byť Peking spokojný s tým, že zbližovanie so západnými mocnosťami u jeho malého juhozápadného suseda bolo načas stiahnuté z programu, a že mjanmarsko-čínske ropovody a plynovody vedúce cez krajinu od Bengálskeho zálivu po Ťin-an sa zdajú byť stabilné. Zároveň je vojenská elita tradične podozrievavá voči čínskym mocenským ambíciám a gestá Pekingu voči junte by mohli znepriateliť sympatizantov z radov civilistov.

V Mjanmarsku sa vyskytli vážne vnútorné spory týkajúce sa vzťahov s veľmocou regiónu, najmä v súvislosti s obavami o národnú suverenitu a čínskou podporou ozbrojeného hnutia etnickej skupiny Wa v štáte Šan. Peking síce vo svojom dlhodobom záujme bráni diktatúru pred medzinárodným tlakom, ale zároveň podporuje sprostredkovateľské úsilie ASEAN-u a snaží sa vytvoriť dojem, že jeho politika voči Mjanmarsku je do veľkej miery v súlade s politikou štátov juhovýchodnej Ázie. Tí sa zároveň dostali pod silný medzinárodný tlak, ktorý vychádza z predpokladu, že dokážu presvedčiť vojenskú elitu, aby ustúpila a zmierila sa s civilnou elitou.

Politika Združenia krajín juhovýchodnej Ázie v súvislosti s mjanmarskou krízou bola pomalá a nerozhodná. Aspoň koncepčný rámec bol vytvorený 24. apríla 2021, keď prijali päťbodový konsenzus o tom, ako riešiť situáciu v Mjanmarsku. Patrila k nim výzva na okamžité zastavenie násillia v Mjanmarsku, prísľub uľahčenia konštruktívneho dialógu za účasti všetkých zainteresovaných organizácií, vymenovanie osobitného vyslanca ASEAN-u, ktorý by sprostredkoval rokovania medzi stranami, poskytnutie humanitárnej pomoci obyvateľstvu Mjanmarska zo strany ASEAN-u a návšteva osobitného vyslanca s delegáciou ASEAN-u s cieľom zapojiť všetky zainteresované strany.^[21]

Hoci sa body konsenzu zdali byť v čase jeho prijatia perspektívne, ich implementácia sa značne oneskorila. K vymenovaniu osobitného vyslanca došlo až na stretnutí ministrov zahraničných vecí organizácie v Jakarte 4. augusta, keď bol vymenovaný brunejský politik Erywan Yusof.^[22] V tom čase už vnútorná kríza po prevzatí moci trvala šesť mesiacov. Keďže však vojenská junta odmietla Yusofovi možnosť stretnúť sa s Aung San Suu Kyi, osobitný vyslanec nemohol splniť svoj mandát.^[23] Na jednej strane sú v ASEAN-e vlády, ktoré nemajú pochopenie pre účasť mjanmarského vojenského vedenia na

genocíde Rohingov. Na druhej strane je ťažké očakávať demokraciu od skupiny, v ktorej takmer neexistujú krajiny, ktoré by boli skutočne demokratické v západnom zmysle.

Rozpory v rámci ASEAN-u sú najmä medzi námornými štátmi (najmä Malajziou, Indonéziou a Singapurom, ale aj Brunejom a Filipínami) a suchozemskými štátmi (Thajsko, Laos, Kambodža a Vietnam). Prví sa zasadzujú za izoláciu junty, zatiaľ čo druhí vyzývajú na dialóg a nevidia zmysel v politickej karanténe. Samozrejme, v hre sú aj historické faktory.

Mjanmarsko zohráva jedinečnú úlohu tradičnej pevninskej regionálnej strednej mocnosti, najmä vo vývoji thajských dejín, a štát, ktorý je už teraz svetovým lídrom v počte vojenských prevratov, považuje za svoj strategický záujem zapojiť a udržať svojho severozápadného suseda v rámci ASEAN. Napríklad súčasný thajský premiér Prajuth Chan-Ocha bol v rokoch 2014 až 2019 vojenským diktátorom, rovnako ako Min Aung Hlaing, a ASEAN ho neizoloval. Stranícko-štátne režimy v Laose a vo Vietname majú tiež odlišný prístup k autokracii, ktorá vylučuje demokratickú súťaž. Kambodžský premiér Hun Sen je vo funkcii bez prerušenia od roku 1985, t. j. 37 rokov. Okrem toho tých, s vojenským prevratom nemajú problém ani dvaja najväčší zahraniční obchodní partneri organizácie v Ázii, Čína a Japonsko. O pozadí čínskeho postoja sme sa už zmienili a v prípade Japonska treba zdôrazniť, že je jedným z najväčších investorov v juhovýchodnej Ázii.^[24] Podľa decembrovej správy má veľká väčšina japonských spoločností (70%) v úmysle zachovať alebo rozvíjať svoje podnikanie aj napriek prevratu, pričom menej ako 7% plánuje odísť z krajiny.^[25]

Min Aung Hlaing a zažil najsilnejšiu kritiku od svojich kolegov z Malajzie a Indonézie, pričom hlavnú úlohu zohrala úloha Tatmadaw pri etnických čistkách proti Rohingom. Niektorí Rohingovia utekajúci pred konfliktom spočiatku dúfali v solidaritu a podporu nielen zo strany Bangladéša, ale aj dvoch veľkých štátov ASEAN s moslimskou väčšinou, ale Kuala Lumpur ani Jakarta nechceli byť cieľom exodu mjanmarských moslimov.^[26] Zaobchádzanie s nimi však narušilo myšlienku moslimskej solidarity a zneistilo príslušné vlády v očiach ich partnerov v islamskom svete, medzi ktorými majú najmä blízkovýchodné spoločnosti tendenciu považovať religiozitu moslimov v juhovýchodnej Ázii za menejcennú a slabo angažovanú. Boli tak hlavnými zástancami druhej strany, ktorá vyzývala na tvrdší tlak na juntú.

Ani jedna strana však nemohla poprieť, že v Mjanmarsku sa odohráva humanitárna katastrofa. Zrážky medzi vládou a civilným hnutím (a s ním spojenými etnickými povstaleckými skupinami) si do januára 2022 vyžiadali viac ako 1 500 obetí a zahraničné zdroje odhadujú počet zadržaných na približne 8 700 osôb.^[27] V celej krajine však oveľa viac ľudí trpí hladom ako aj ekonomickými dôsledkami krízy. Vo vidieckom Mjanmarsku ide o komplexný problém, ktorého príčinou sú okrem iného aj následky epidémie koronavírusu a nepriaznivé počasie, ale zdroje OSN odhadujú, že celkový počet ľudí, ktorí potrebujú pomoc, začiatkom roka 2022 dosiahol 14,4 milióna.^[28]

Za týchto podmienok rok 2021 nepriniesol žiadny významný pokrok v riešení krízy v Mjanmarsku a koncom roka sa objavili náznaky, že sa blíži určitá zmena v prístupe ASEAN-u v roku 2022.

V decembri kambodžská vláda, ktorá sa pripravovala na prevzatie predsedníctva ASEAN-u, oznámila vymenovanie ministra zahraničných vecí Prak Sokhonna, ktorý nahradil Yusofa vo funkcii osobitného vyslanca.

Kambodžský premiér Hun Sen sa 7. januára 2022 stretol s Min Aung Hlaingom počas oficiálnej návštevy. Bolo to po prvýkrát od prevratu, čo hlava vlády navštívila Naipyidaw.^[29] V dôsledku toho analytici diskutovali o všetkom, od osobných ambícií kambodžského premiéra až po úzke spojenectvo jeho krajiny s Čínou. Phnompenh bol v skutočnosti niekoľkokrát hovorcom Pekingu na fórach ASEAN a toto nie je prvý prípad, keď sa dostal do konfliktu s niektorými členskými štátmi, ale to nie je jediná otázka, o ktorú ide.

Vzájomné vzťahy štátov juhovýchodnej Ázie kladú veľký dôraz na riešenie problémov prostredníctvom dialógu a vzájomného akceptovania rozmanitosti tunajších spoločností. Na jednej strane tento princíp samozrejme veľmi sťažuje vysvetľovanie akýchkoľvek jednotných ústavných hodnôt v rámci ASEAN, a preto ho možno považovať aj za obranu autoritárskych režimov. Zároveň pomáha vytvárať spoločný základ a predchádzať tomu, aby spory medzi štátmi prerástli do konfliktu v čase, keď sa región dostáva pod čoraz väčší tlak zo strany vonkajších veľmocí, ktoré ho považujú za hlavnú arénu svojich politických záujmov.

Jedným z najväčších úspechov ASEAN-u je práve skutočnosť, že miestne štáty v juhovýchodnej Ázii, ktoré boli predtým sužované vážnymi ozbrojenými konfliktami, sa už navzájom nevnímajú ako protivníci. Pozícia zástancov dialógu teda hovorí o potrebe zachovať spoluprácu a rozšíriť rodinu ASEAN.

Hun Senova návšteva podľa očakávania vyvolala silnú kritiku zo strany organizácií na ochranu ľudských práv a protichodných strán vo vnútornom boji v Mjanmarsku. Tieto udalosti viac ako kedykoľvek predtým poukázali na vnútorné rozpory ASEAN-u a v očiach mnohých podkopali dôveryhodnosť organizácie. Mjanmarská vojenská junta zároveň zaznamenala ďalší prielom v zahraničnej politike. Či to však bude stačiť na dosiahnutie tohto cieľa, nie je v čase písania tohto článku jasné.

Záver

Pri pohľade na udalosti v roku 2021 je potrebné v prvom rade poznamenať, že mjanmarskej vojenskej vláde, ktorá je pri moci od februára, sa zatiaľ podarilo udržať pri moci a po ochromujúcich protestoch na jar obnovila značnú časť funkcií štátnej správy. Objavujú sa však aj správy, že obnovenie štátnych funkcií, najmä v etnických oblastiach postihnutých ozbrojenými stretmi, bolo skôr symbolické.

Pokiaľ ide o medzinárodnú situáciu vojenského režimu, potvrdil sa trend pozorovaný v 90. rokoch 20. storočia, a to, že nepriateľský postoj západného sveta k Mjanmarsku zďaleka nestačí na zvrhnutie vlády a že vojenský režim sa môže udržať, ak východoázijské a juhoázijské štáty, ktoré tvoria jeho bezprostredné bezpečnostnopolitické prostredie a sú jeho najdôležitejšími zahraničnými obchodnými partnermi, budú aspoň neutrálne. Ruské a čínske uznanie a upevnenie vzťahov s ASEAN naznačujú, že junta Najido si môže postupne zabezpečiť minimálne prijateľné zahraničnopolitické a zahraničnoekonomické podmienky. Zdá sa však pravdepodobné, že Min Aung Hlaing nebude chcieť zachovať *status quo* dlho, pretože vyhliadky na rozvoj krajiny v strednodobom horizonte nie sú ozbrojeným silám ľahostajné. Bezprostredný cieľ domácej politiky je dvojaký. V prvom rade je to trvalé odstránenie Aun Schan Su Ťij a jej najbližších spoločníkov z mjanmarského zákonodarného zboru a vlády. Vo februári 2022 mala žijúca legenda mjanmarského demokratického boja 77 rokov a určite by nemala pred sebou dlhú politickú kariéru, aj keby jej nič nebránilo pokračovať v kariére. Najpravdepodobnejším výsledkom trestného stíhania proti nej bude niekoľkoročné väzenie a zákaz výkonu verejnej funkcie. Stále však platí netúžia z nej urobiť mučenicu. Vojenská elita sa zároveň usiluje

zachovať ústavné záruky, ktoré mala pred prevratom, a z dlhodobého hľadiska sa vyhnúť boju proti civilným iniciatívam na zmenu ústavy. Je preto veľmi pravdepodobné, že za vhodných podmienok by skutočne legitimizovali vládnú moc prostredníctvom opakovaných volieb.

V tomto prípade nie je vôbec vylúčené, že Min Aung Hlaing nahradí svoju súčasnú pozíciu zvoleného lídra, pravdepodobne ako kandidát Strany solidarity a rozvoja alebo novovytvorenej straníckej formácie. Slabinou tohto scenára však je, že v občianskej vojne by Tatmadaw musel byť v lepšej pozícii ako v súčasnosti, aby jeho ponuka odstúpiť od priamej vlády mala u jeho protivníkov skutočný význam.

Na druhej strane je veľmi dôležité poznamenať, že aj keď hnutie občianskeho odporu v určitej forme zvíťazí a oslabí Tatmadaw, Mjanmarsko nemusí byť nevyhnutne v lepšej situácii ako v súčasnosti.

Ozbrojené etnické skupiny pravdepodobne vyplnia prázdne miesto po centrálnych silách vo svojich oblastiach a myšlienka národnej jednoty, ktorú teraz exilová vláda denne obhajuje a vyzýva na odpor v jej duchu, by mohla rýchlo ustúpiť tendencii k územnej dezintegrácii. Kriminálne aktivity mafii v pohraničnom regióne nie sú v súčasnosti obmedzené, takže výroba drog a obchodovanie s nimi budú naďalej prekvitať a spôsobovať problémy v celej juhovýchodnej Ázii a dokonca aj v Číne.

V súčasnosti preto neexistuje žiadna reálna vyhliadka na pozitívny scenár riešenia krízy v Mjanmarsku, ktorý by bol prijateľný pre všetky zainteresované strany, a jedinou možnosťou je zmierniť negatívne hospodárske a sociálne dôsledky vnútorného konfliktu. Momentálne nie sú reálne vyhliadky na obnovenie rastovej trajektórie zaznamenanej pred rokom 2019.

Uplynul rok od náhleho prevzatia moci mjanmarskou armádou, ku ktorému došlo 1. februára 2021, a situácia v krajine je stále nebezpečne neurčitá. Boje a cielené zabíjanie sa rozšírili z etnických regiónov do predtým pokojných miest vo vnútrozemí. Desiatky etnických ozbrojených skupín v krajine sú zapletené do boja armády a vlády národnej jednoty o legitimitu a moc. Z mnohých faktorov, ktoré ovplyvňujú túto pochmúrnú perspektívu, najväčším je bezpečnostná situácia. Keďže celoštátny mierový proces je úplne v troskách, konflikty medzi Tatmadaw a etnickými ozbrojenými organizáciami narastajú a najviac tým trpia občania v etnických štátoch a regiónoch.

Použité informačné zdroje

Al-Jazeera: Indonesia rejects Rohingya refugees, sends boat to Malaysia. Al-Jazeera, 2021 [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/28/indonesia-rejects-rohingya-refugees-sends-boat-to-malaysia>

Al-Jazeera: Myanmar won't allow ASEAN envoy to meet Aung San Suu Kyi. Al-Jazeera, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/14/myanmar-wont-allow-asean-envoy-to-meet-aung-san-suu-kyi>

Allard, T.: ASEAN appoints Brunei diplomat as envoy to Myanmar. Reuters, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/asean-appoints-bruneis-erywan-yusof-envoy-myanmar-sources-2021-08-04/>

ASEAN: Chairman's Statement on the ASEAN Leaders' Meeting. ASEAN, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://asean.org/wp-content/uploads/Chairmans-Statement-on-ALM-Five-Point-Consensus-24-April-2021-FINAL-a-1.pdf>

BBC: Aung San Suu Kyi meets Xi Jinping in Beijing, [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-33090012>

BBC: Myanmar coup: China blocks UN condemnation as protest grows. BBC, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.bbc.com/news/world-asia-55913947>

Bociaga, R.: Myanmar's Army Is Fighting a Multi-Front War. The Diplomat, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2021/11/myanmars-army-is-fighting-a-multi-front-war/>

Chow, J. – Easley, L.: Myanmar's Foreign Policy Rebalance. The Diplomat, 2016. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2016/09/myanmars-foreign-policy-rebalance/>

Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008), [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_isn=79572&p_lang=en

Focus Economics: Economic Snapshot for ASEAN. Focus Economics, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.focus-economics.com/regions/asean>

Junta Court Sentences Myanmar's Aung San Suu Kyi to Another Four Years. The Irrawaddy, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.irrawaddy.com/news/burma/junta-court-sentences-myanmars-aung-san-suu-kyi-to-another-four-years.html>

Lubina, M.: A Lioness Turned into a Fox. A Political Realist View of Myanmar's Aung San Suu Kyi. Polish Political Science Yearbook, 2020, s. 41-57. DOI: 10.15804/ppsy2020203

Marshall, A.: The Slow Thaw of Burma's Notorious Military Junta. TIME Magazine. 31. August 2011. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: www.time.com/time/world/article/0,8599,2091229,00.html

Martin, M. – Smith, K.: Burma's 2020 Parliamentary Elections. Congressional Research Service, 2020. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.hsdl.org/?view&did=847382>

Myanmar Army Unit Accused of Rohingya Atrocities Used in Deadly Crackdown: UN. The Irrawaddy, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.irrawaddy.com/news/myanmar-army-unit-accused-of-rohingya-atrocities-used-in-deadly-crackdown-un.html>

Myanmar GDP Annual Growth Rate. Trading Economics. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://tradingeconomics.com/myanmar/gdp-growth-annual>

Obe, M.: Myanmar coup presses Japan to retreat from Abe-era business push. NIKKEI, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Myanmar-Crisis/Myanmar-coup-presses-Japan-to-retreat-from-Abe-era-business-push>

Pavlova, U. – Sauer, P.: Russia to Deepen Ties with Myanmar Military Junta, Top Defense Official Says in First Visit After Coup. The Moscow Times, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.themoscowtimes.com/2021/03/26/russia-to-deepen-ties-with-myanmar-military-junta-top-defense-official-says-in-first-visit-after-coup-a73387>

Pawnday, S. – Scott, L.: The Yearlong Failure to Protect Myanmar's People and What to Do Now. The Diplomat, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2022/02/the-yearlong-failure-to-protect-myanmars-people-and-what-to-do-now/>

Strangio, S.: China Steps Toward De Facto Recognition of Myanmar's Junta. *The Diplomat*, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2021/06/china-steps-toward-de-facto-recognition-of-myanmars-junta/>

The Centrality of the Civil Disobedience Movement in Myanmar's Post-Coup Era. *New Mandala*, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.newmandala.org/the-centrality-of-the-civil-disobedience-movement-in-myanmars-post-coup-era/>

The Japan Times: 70% of Japanese firms to keep or expand business in Myanmar even after coup. *The Japan Times*, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/01/10/business/myanmar-japan-business-outlook/>

UN: People of Myanmar face 'unprecedented' crisis in 2022. *United Nations*, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2021/12/1109012>

United Nations: The Nationwide Ceasefire Agreement Between the Government of the Republic of the Union of Myanmar and the Ethnic Armed Organizations. *United Nations*, 2015. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MM_151510_NCAAgreement.pdf

World Bank: Myanmar Economy Expected to Contract by 18 Percent in FY2021. *World Bank – Report*. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/07/23/myanmar-economy-expected-to-contract-by-18-percent-in-fy2021-report>

World Bank: The World Bank In Myanmar – Overview. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.worldbank.org/en/home>

World Food Programme: Myanmar Market Price Update. *ReliefWeb*, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-market-price-update-may-2021>

Poznámky pod čiarou

[1] Marshall, A.: The Slow Thaw of Burma's Notorious Military Junta. *TIME Magazine*. 31. August 2011. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: www.time.com/time/world/article/0,8599,2091229,00.html

[2] Lubina, M.: A Lioness Turned into a Fox. A Political Realist View of Myanmar's Aung San Suu Kyi. *Polish Political Science Yearbook*, 2020, s. 41-57.

[3] BBC: Aung San Suu Kyi meets Xi Jinping in Beijing, [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-33090012>

[4] Chow, J. – Easley, L.: Myanmar's Foreign Policy Rebalance. *The Diplomat*, 2016. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2016/09/myanmars-foreign-policy-rebalance/>

[5] Myanmar GDP Annual Growth Rate. *Trading Economics*. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://tradingeconomics.com/myanmar/gdp-growth-annual>

[6] World Bank: The World Bank In Myanmar – Overview. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.worldbank.org/en/home>

[7] Martin, M. – Smith, K.: Burma's 2020 Parliamentary Elections. Congressional Research Service, 2020. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.hsdl.org/?view&did=847382>

[8] Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008), [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_isn=79572&p_lang=en

[9] The Centrality of the Civil Disobedience Movement in Myanmar's Post-Coup Era. New Mandala, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.newmandala.org/the-centrality-of-the-civil-disobedience-movement-in-myanmars-post-coup-era/>

[10] Myanmar Army Unit Accused of Rohingya Atrocities Used in Deadly Crackdown: UN. The Irrawaddy, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.irrawaddy.com/news/myanmar-army-unit-accused-of-rohingya-atrocities-used-in-deadly-crackdown-un.html>

[11] United Nations: The Nationwide Ceasefire Agreement Between the Government of the Republic of the Union of Myanmar and the Ethnic Armed Organizations. United Nations, 2015. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MM_151510_NCAAgreement.pdf

[12] Bociaga, R.: Myanmar's Army Is Fighting a Multi-Front War. The Diplomat, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2021/11/myanmars-army-is-fighting-a-multi-front-war/>

[13] Ibid.

[14] Junta Court Sentences Myanmar's Aung San Suu Kyi to Another Four Years. The Irrawaddy, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.irrawaddy.com/news/burma/junta-court-sentences-myanmars-aung-san-suu-kyi-to-another-four-years.html>

[15] World Bank: Myanmar Economy Expected to Contract by 18 Percent in FY2021. World Bank – Report. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/07/23/myanmar-economy-expected-to-contract-by-18-percent-in-fy2021-report>

[16] World Food Programme: Myanmar Market Price Update. ReliefWeb, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-market-price-update-may-2021>

[17] Focus Economics: Economic Snapshot for ASEAN. Focus Economics, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.focus-economics.com/regions/asean>

[18] BBC: Myanmar coup: China blocks UN condemnation as protest grows. BBC, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.bbc.com/news/world-asia-55913947>

[19] Pavlova, U. – Sauer, P.: Russia to Deepen Ties with Myanmar Military Junta, Top Defense Official Says in First Visit After Coup. The Moscow Times, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.themoscowtimes.com/2021/03/26/russia-to-deepen-ties-with-myanmar-military-junta-top-defense-official-says-in-first-visit-after-coup-a73387>

[20] Strangio, S.: China Steps Toward De Facto Recognition of Myanmar's Junta. The Diplomat, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2021/06/china-steps-toward-de-facto-recognition-of-myanmars-junta/>

[21] ASEAN: Chairman's Statement on the ASEAN Leaders' Meeting. ASEAN, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://asean.org/wp-content/uploads/Chairmans-Statement-on-ALM-Five-Point-Consensus-24-April-2021-FINAL-a-1.pdf>

[22] Allard, T.: ASEAN appoints Brunei diplomat as envoy to Myanmar. Reuters, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/asean-appoints-bruneis-erywan-yusof-envoy-myanmar-sources-2021-08-04/>

[23] Al-Jazeera: Myanmar won't allow ASEAN envoy to meet Aung San Suu Kyi. Al-Jazeera, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/14/myanmar-wont-allow-asean-envoy-to-meet-aung-san-suu-kyi>

[24] Obe, M.: Myanmar coup presses Japan to retreat from Abe-era business push. NIKKEI, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Myanmar-Crisis/Myanmar-coup-presses-Japan-to-retreat-from-Abe-era-business-push>

[25] The Japan Times: 70% of Japanese firms to keep or expand business in Myanmar even after coup. The Japan Times, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/01/10/business/myanmar-japan-business-outlook/>

[26] Al-Jazeera: Indonesia rejects Rohingya refugees, sends boat to Malaysia. Al-Jazeera, 2021 [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/28/indonesia-rejects-rohingya-refugees-sends-boat-to-malaysia>

[27] Pawnday, S. – Scott, L.: The Yearlong Failure to Protect Myanmar's People and What to Do Now. The Diplomat, 2022. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2022/02/the-yearlong-failure-to-protect-myanmars-people-and-what-to-do-now/>

[28] UN: People of Myanmar face 'unprecedented' crisis in 2022. United Nations, 2021. [cit. 4. 4. 2022] Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2021/12/1109012>

[29] Hossain, D.: Myanmar Crisis and Hun Sen's Visit: ASEAN in Disarray?, The Diplomat, 2022. [cit. 5. 5. 2022] Dostupné online: <https://thediplomat.com/2022/02/the-yearlong-failure-to-protect-myanmars-people-and-what-to-do-now/>